

УДК 130.2: 316.61

ЧОРНОМОРДЕНКО ІВАН,*доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії
Київського національного університету будівництва і архітектури***КУЦУРУК ВІКТОРІЯ,***аспірантка кафедри філософії**Київського національного університету будівництва і архітектури*

АНТРОПОЛОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ І. Я. ФРАНКОМ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО БУТТЯ

У статті проаналізовані погляди І. Франка на соціокультурне буття з позицій антропологізму, зокрема на людину як першоджерело суспільного розвитку. Особлива увага приділяється розгляду питань суспільного ідеалу, ідеології, а головне - свободи як сутнісної складової соціалізації й творчості та необхідної умови існування культури, самостановлення, самовдосконалення, самореалізації людини.

Ключові слова: антропологізм; суспільство; культура; суспільний ідеал; ідеологія; свобода.

Постановка проблеми. Зміна умов людської діяльності, пов'язана з трансформацією суспільних реалій в умовах глобалізаційних викликів, загострює питання соціокультурного буття людини, актуалізує необхідність осмислення специфіки її соціокультурного становлення та спонукає до пошуків нових способів духовного й матеріального самовдосконалення особистості та суспільства загалом.

Серед низки питань, які порушує філософія, питання соціокультурної визначеності набувають першорядного значення, адже їх постановка в сучасному українському суспільстві зумовлюється потребою переосмислення місії, місця й статусу людини в контексті національної та світової культури.

Аналізуючи сучасний стан та моделюючи деякі перспективи щодо вирішення зазначених проблем, уважаємо за необхідне звернутися до величезного і ще належним чином не оціненого творчого спадку українського мислителя І. Я. Франка, позаяк методологія й методика формування соціокультурного буття людини природно мусить створюватися з урахуванням набутого знання й досвіду.

Стан дослідження проблеми. Проблема соціокультурного буття людини належить до засадничих у західноєвропейській та українській світоглядно-філософській традиції, однак безпосередньо в центр філософських пошуків в Україні, як і в Європі, вона виходить із середини ХІХ століття. Плідні спроби філософського обґрунтування існування людини в соціокультурному просторі свого часу здійснили в західноєвропейській філософії Ф. Шлегель, М. Шелер, А. Гелен, К. Гірц, Е. Ротгакер, в українській - М. Костомаров, П. Куліш, О. Потебня, П. Юркевич, М. Драгоманов, В. Винниченко та інші.

Унаслідок антропологічного повороту в 60-х роках ХХ століття, зокрема на теренах України, започатковується систематичне звернення до питань соціокультурної визначеності людини, пов'язане з радикальним переглядом одномірного осмислення людини (наприклад, як носія свідомості чи як носія суспільних відносин). Саме тоді завдяки зусиллям вітчизняних учених - В. Шинкарука, І. Бичка, С. Кримського, М. Поповича,

В. Нічик, Г. Горак, В. Горського, В. Табачковського, Є. Андроса - на передній план філософування виходять проблеми людини, її самоствердження, трансформації та самореалізації на ґрунті сучасних реалій та способи її входження у світовий соціокультурний процес.

Мета дослідження - аналіз та розкриття суті на антропологічній інтерпретації І. Я. Франком соціокультурного буття людини, що сприятиме трансформації особистості та суспільства в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Стрижнем проблеми соціокультурної визначеності людини є система "людина - суспільство". Проте проблема ця багатогранна, адже включає в себе різні аспекти людського буття в соціумі. Від свого народження людина, наділена природною унікальністю, одразу вступає у взаємодію із соціумом. Вона занурюється в соціокультурне існування, соціалізується, адже, як істота суспільна, належить до певної спільноти, зокрема, національної, історико-культурного (сімейного, мовного, освітнього тощо) простору. Соціокультурний вимір людської екзистенції включає в себе також і способи соціокультурного буття. Ідеться про освіту як спосіб самовдосконалення та самореалізації людини та культуру як спосіб долучення до суспільних надбань спільноти, у якій вона олюднюється.

На думку деяких дослідників, терміни "суспільство" й "культура" можна вважати взаємозамінними, оскільки вони включають один і той самий комплекс процесів. Спосіб життя різних спільнот є наслідком створеної ними культури, саме в антропологічному сенсі, як усього штучно створеного на додаток природного оточення. Поняття "культура" є якісною характеристикою суспільства, яка виражає рівень його розвитку, досягнень у значенні панування над природою, соціальними зв'язками й відносинами [7, с. 214].

Без осмислення окреслених питань неможливі пошуки рішень у нових умовах соціально-економічного, політичного та соціокультурного розвитку, який би відповідав реаліям становлення сучасного суспільства. На нашу думку, особливої цінності набуває досвід осмислення проблеми соціокультурної визначеності людини, напрацьований упродовж століть як західноєвропейськими, так і вітчизняними мислителями.

Справжнє піднесення антропологічної проблематики на теренах України починається від середини XIX століття й супроводжується активними пошуками вітчизняних дослідників філософсько-методологічних стратегій, які б дозволили перейти на новий рівень пізнання тієї суспільно-політичної ситуації, що склалася в XIX столітті, а також місця й ролі в ній людини. Це був час, коли загострилися питання буття української людини в українській і світовій культурі, актуалізувалися пошуки способів та шляхів її визначеності, трансформації, посилилась увага до питань освіти й культури як способів соціокультурної детермінації та самореалізації. Причому пошуки в цьому напрямку здійснювалися як унаслідок урахування власної соціокультурної традиції, так і безпосередньо завдяки переосмисленню надбань світової та, зокрема, західноєвропейської філософської думки.

Загалом в українській філософії людина розглядалась як істота природна, так і громадська. Окрім того, характерним для української класичної філософії є також розуміння людини як істоти духовної, яке досі залишається провідним в українській філософській антропології. Саме духовний вимір буття людини є визначальним, оскільки забезпечує її цілісність, повноту, завершеність і відкритість у їх діалектичній єдності.

Проте тлумачення питань соціокультурної визначеності в Україні мало свою специфіку, адже під потребами соціокультурного змісту розумілось, насамперед, прагнення людини до самостановлення, самовдосконалення, самореалізації, свободи тощо. Водночас, цілком у дусі загальноєвропейської соціокультурної ситуації, що склалася впродовж XVIII - XIX століть і характеризувалася підвищенням інтересу до пізнання походження та специфіки становлення кожної нації, в Україні вже перша половина XIX століття позначилася піднесенням ідеї народності. Особливого звучання вона набула у зв'язку з визвольними змаганнями українського народу за право на самовизначення й потребою звільнення від колоніального гніту. Відтак, інтерпретація соціокультурно визначеної людини з XIX століття здійснюється переважно в етноцентричному плані. Осердям пошуків українських мислителів стають питання буття людини в контексті національної та світової культури.

Водночас у творах вітчизняних мислителів початку XX ст. висловлюється переконання в тому, що кожна людина - це творча особистість, яка в процесі життя набуває унікального досвіду соціальних взаємодій. Людина, таким чином, розглядається в плюралістичному плані, крізь призму визнання багатоманітності та різноплановості проявів її буття, а тому заперечується можливість осягнення людини в якійсь одній визначеності.

Соціокультурна визначеність людини, на думку вітчизняних філософів, можлива як взаємний обмін, унаслідок якого відбувається взаємне збагачення знаннями й досвідом. Соціокультурна реалізація осмислюється як задоволення людиною духовних потреб, а не лише матеріальних, адже саме культура виступає рушієм становлення та розвитку людини.

Зважаючи на актуальність і загострення проблеми соціалізації сучасної людини, ми вважаємо, що варто звернутися до ідей і поглядів І. Я. Франка, зокрема, на антропологію як форму знання й пізнання, що ставить у центрі своїх досліджень людину й суспільство. Коли І. Франко ввійшов у науково-філософське життя в кінці XIX - початку XX століть, то на той час уже існувало чи-

мало напрацьовань у галузі антропології. Проте це зовсім не означає, що він не знайшов і свого місця в антропологічних пошуках і поглядах, сформулювавши цілу низку антропологічних ідей, які співзвучні із сьогоденням.

У творчості І. Франка важливе місце займає проблема суспільного розвитку та культури, яку він трактує фактично з позицій антропології. Якщо враховувати те, що філософська антропологія ґрунтується на антропоцентризмі (визнання того, що в центрі всіх соціокультурних процесів стоїть людина), то, відповідно, й І. Франко аналізує соціокультурне буття як вияв та реалізацію людської діяльності, а отже, діяльності суспільних верств, народу й людства загалом. Тобто соціокультурне буття - це людська діяльність, творчість, поступ, що вже тим самим носить антропологічний характер, а антропологізм пронизує всі сфери суспільного, економічного, політичного, культурного життя людини, її діяльності, творчості, самоствердження, самореалізації.

То що ж, на думку І. Франка, є основоположним рушієм розвитку соціокультурного буття, якщо врахувати те, що в суспільстві домінує антропоцентризм?

Антропологія розкриває сутність людини в усіх її проявах, виходячи з історичного розвитку людини як явища, що є, як зазначає І. Франко, "єдністю тіла й духа". З'явившись на історичній арені, людина неперервно розвивається й самостверджується у творенні матеріальної й духовної культури. Входячи в русло своєї історії, яку вона сама творить, людина стає суб'єктом власного історичного процесу, а оскільки вона стверджується у своєму творенні соціально-економічного та політичного життя, матеріальної та духовної культури, в усіх здобутках своєї праці й творчості, вона стає також й об'єктом, об'єктивується в предметах і явищах своєї творчості. Тобто людина твориться як об'єкт і творить як суб'єкт. Такий діалектико-антропологічний підхід сам собою дає підказку щодо джерела розвитку соціокультурного буття, яку необхідно шукати не поза людиною, а в самій людині.

Проблема рушія соціокультурного розвитку завжди була в центрі уваги філософів і вчених. Упродовж багатьох віків уважали, що таким рушієм є ідеї, людське мислення, тобто що "ідеї правлять світом". Уважалося, великі особи здатні здійснювати соціокультурні зміни в інтересах звичайних людей. "Могутній володар, філософ і філантроп видає наказ і перетворює суспільний устрій відповідно до ідеалу справедливості. Пізніше, коли люди розчарувалися в великих особах, ... постала інша подібна ідея: група людей, представників "народної волі" так або інакше захопає в свої руки керму правління і переводить реформи в дусі інтересів робочого народу", - пише в одній зі своїх наукових праць І. Франко [6, с. 225].

Поступово такі погляди втратили своє значення, звільнивши місце для інших учень. "Проти тих течій виступив німецький "науковий соціалізм", репрезентований Марксом і Енгельсом, із твердженнями, що питання суспільне, се поперед усього питання економічне, питання жолудка, і тільки на економічному полі може дочекатися розв'язки" [Там само, с. 225]. Однак із часом виявилось, що й "ця концепція майбутнього розвою грішила деякою фантастичністю, не беручи в рахунок деяких важних сторін людської природи та історичних традицій" [Там само, с. 226]. Розкриваючи суть цього вчення, І. Франко зазначає, що "для Маркса і його прихильників історія людської цивілізації, то була поперед усього історія продукції. З продукції матеріальних дібр,

мов літорослі з пня, виростили і соціальні, і політичні форми суспільності, і її уподобання, наукові поняття, етичні і всякі інші ідеали" [3, с. 283].

Такий погляд на соціокультурне буття І. Франко називає економічним матеріалізмом, який породжує фаталізм, людську пасивність і, зрештою, самозаперечується. "Виплоджений так званним матеріалістичним світоглядом фаталізм, який твердив, що певні (соціальні, разом з тим і політичні) ідеали мусять бути досягнені самою "іманентною" силою продукційних відносин, без огляду на те, чи ми схочемо задля сього кивнути пальцем, чи ні, належить сьогодні до категорії таких самих забобонів, як віра в відьми, в нечисте місце і фєральні дії" [Там само, с. 285].

Немає сумнівів у тому, що економіка відіграє важливу роль у суспільному житті, є підставою для певних політичних та ідеологічних поглядів, проте не слід розглядати економічний чинник абсолютизовано. І. Франко також не відкидає важливості економіки в розвитку суспільства. Він критично сприймає абсолютизацію економічних відносин як єдиного визначального чинника, який однобічно породжує всі інші форми та ідеї соціокультурного існування. Мислитель ставить питання: "Що гонить чоловіка до продукції, до витворювання економічних дібр? Чи самі тільки потреби жолудка? Очевидно, що ні, а цілий комплекс його фізичних і духовних потреб, який бажає собі заспокоєння. Продукція, невпинна і чимраз інтенсивніша культурна праця - се вплив потреб і ідеалів суспільності. Тільки там, де ті ідеали живі, розвиваються і пнуться чимраз вище, маємо й прогресивну і чимраз інтенсивнішу матеріальну продукцію. Де нема росту, розвитку, боротьби і конкуренції в сфері ідеалів, там і продукція попадає в китайський застій" [Там само, с. 283-284].

Таким чином, усе очевиднішою стає відсутність духовного підґрунтя в нинішніх соціокультурних перетвореннях, об'єднувальної національно-державної ідеології. Якщо ще в недавньому минулому роль ідеології гіпертрофувалась, то в сучасних умовах явно недооцінюється. Беручи до уваги зміни геополітичного простору, глобалізаційні процеси й динаміку світового інформаційного простору, звернення до ідеологічної проблематики є надзвичайно актуальним, адже вона дає уявлення про місце й роль людини у світобудові, сенс її життя, про соціокультурний устрій. Ідеологічні знання й цінності організують, регулюють, скеровують й інтегрують діяльність людей у різних сферах життя, об'єднують країни в цивілізації, забезпечують цілісність соціосфери загалом.

І. Франко стверджує, що на кожному етапі історичного розвитку виникає певна ідеологія, вона може бути ще не досягнутою, але усвідомленою на перспективу дій людини і суспільства. Саме ідеологія, на його думку, є безпосереднім стимулом свідомого виробництва, невпинної та щоразу інтенсивнішої культурної праці, тоді як слабкість ідеалів або, ще гірше, їх відсутність призводить до застою чи занепаду суспільства.

На нашу думку, нова якість сучасного розуміння ідеології (як системи ідей, поглядів, принципів, що відображають соціокультурне буття кризь призму ідеалів, інтересів, мети кожної людини зокрема й народу загалом) має адекватно відображати буття людини, ґрунтуючись не на ідеологемах, а на ідеалах гуманізму, вільної ідейної орієнтації та плюралізму суспільної свідомості, не допускаючи абсолютної ідеологізації суспільства.

Ще у свій час І. Франко добре розумів, що для українського народу "ідеал національної самостійності в

усякім погляді культурним і політичним лежить для нас поки що, з нашої теперішньої перспективи, поза межами можливого" [4, с. 285]. Однак мислитель розумів і те, що без досягнення національного ідеалу як основоположної національної свідомості в національно-визвольній боротьбі український народ чекає повна зневіра й остаточно поразка. Тому "ми мусимо, - писав І. Франко, - серцем почувати свій ідеал, мусимо розумом уяснювати собі його, мусимо вживати всіх сил і засобів, щоб наближуватись до нього..." [Там само; с. 285]. Основне завдання й полягає в тому, щоб досягнути цей ідеал, тим більше, що "тисячні стежки, які ведуть до його осушення, лежать просто-таки під нашими ногами, і що тільки від нашої свідомості того ідеалу, від нашої згоди на нього буде залежати, чи ми підємо тими стежками в напрямі до нього, чи, може, звернемо на зовсім інші стежки" [Там само, с. 285].

Гадаємо, у цьому контексті варто також зазначити, що важливою передумовою формування ідеологічних цінностей є свобода особистості, адже тільки у свободі розкривається її істинна сутність і якість її соціокультурного буття.

І. Франко зараховує свободу як невід'ємне природне право кожної людини до особливих здобутків культури та необхідних умов її розвитку. Свобода є однією із вищих цінностей, що відповідає уявленню людини про право самостійно обирати свій життєвий шлях, а також про права суспільних груп, націй. Свобода, зрештою, проголошується необхідною умовою для творчості, а тому може розглядатися як внутрішня основа культури. Свобода, по суті, є умовою існування культури як специфічної якості людського способу діяльності, оскільки свободою (як і культурою) володіє лише людина.

І. Франко розглядає свободу у як основу для розвитку культури в майбутньому. Зазначаючи, що в період капіталістичного суспільства XIX - початку XX ст. хоч і проголошувався принцип свободи, а також похідні принципи рівності й братерства, вони не були реалізовані повністю, а лише витлумачені хибно. Разом із тим, ці принципи, тісно пов'язані між собою, є єдиною можливою умовою існування людей у майбутньому, на яке філософ проектує новий тип суспільства, пов'язаний із суспільно корисною працею. "Принципи, на котрих засновується робітницький ідеал майбутнього ладу, - пише І. Франко, - се ті самі революційні принципи свободи, рівності і братерства, а тільки, поінняті широко, в цілій чистоті. Всі вони якнайтісніше в'яжуться з собою, обумовлюються взаємно. Без свободи нема ні рівності, ні братерства; без рівності нема свободи; без братерства, дружності, - рівність і свобода на нінащо не здадуться" [2, с. 135].

Окрім того, І. Франко розглядає проблеми свободи, рівності й братерства не лише в загальнолюдському, світовому плані, а й щодо українського народу. Безперечно, свобода, рівність і братерство є не просто вимогами буття людини й усіх народів, але вимогами, які мають свої специфічні особливості реалізації в історичній долі того чи іншого народу й особистості зокрема.

На думку франкознавця А. Пашука, "І. Франко висуває на перший план проблему свободи, бо, властиво, навколо цієї проблеми обертається вся діяльність та й визвольна боротьба прогресивних діячів у різні часи, а саме та проблема охоплює багатогранність найрізноманітніших аспектів свободи в різних сферах людського буття" [1, с. 114]. Проте І. Франко намагається схопити найістотніше в проблемі свободи, виходячи з того, що можна з'ясувати всі інші сторони свободи. Він пере-

дусім розглядає питання про теоретичне усвідомлення феномена свободи, зокрема таких її аспектів, як свобода й сваволя, свобода й егоїзм.

"Свобода сильної особи не тільки в думці й бесіді, але і в дійстві, свобода без огляду на те, чи вона приносить добро, чи муку другим, слабшим особам, щоб тільки сильному приносила певну суму щастя", - зазначає І. Франко стосовно егоїстичної свободи [5, с. 177]. Така "свобода сильної особи", на його думку, має "два кінці" і несе велику небезпеку, бо "може наробити безмірно більше шкоди безоружним, слабим, аніж справити радості своєму властивцеві" [Там само, с. 177]. Тут мислитель має на увазі, що існує дві можливості вихристання "свободи сильної особи". Перша, коли свободу використовує соціально небезпечна людина: "Попадіся вона [свобода. - уточнення наше] в руки сильному ідіоту, він для своєї втіхи проллє море сліз і крові людської і вкінці зачне бачити всю розкіш тільки в тім, щоб шкочити другим. У його голові не збудиться застана: чи, кому і нащо хосенна ця свобода?" [Там само, с. 177]. Друга можливість полягає в тому, що цією свободою може скористатися також і розумна, відповідальна людина з благородними намірами, хоча з можливими відхиленнями чи помилками, спровокованими її власною необмеженою свободою. "А коли така неограничена свобода попадеться в руки розумному, мислячому і чувствуючому чоловікові, то і в його руках вона не обійдеться без того, щоб часом не пошкодити другим" [Там само, с. 177].

Таким чином, говорячи про "свободу сильної особи", І. Франко розрізняє особу "сильного ідіота" й особу "розумного, мислячого і чувствуючого чоловіка", у руках яких може опинитися необмежена свобода, маючи відповідні наслідки. Філософ звертає нашу увагу на те, що свобода полягає не в тому, "що хочу те й роблю", а в розумному, відповідальному й справедливому використанні життєвих можливостей, адже саме такий підхід до використання свободи веде до її справжнього утвердження.

Свобода не існує "сама в собі" й "сама для себе", вона органічно поєднується із життєдіяльністю людини, суспільства, народу. У людському житті немає абсолютної свободи, хіба що сваволя, проте це вже є запереченням свободи. Свобода в суспільному житті завжди є відносною, і лише в цьому випадку може йтися про свободу, супутниками якої є розум, відповідальність, справедливість. Тому І. Франко й наголошував: "Та тільки ж розумний чоловік не стане на тім, не вдоволиться осягнутою свободою, а переконавшись досвідом, як небезпечна тота свобода, коли не приложена до відповідної цілі, він почне шукати такої цілі, почне глядіти, кому й нащо може вона придатися" [Там само, с. 177].

Звідси виходить, що суть свободи полягає в тому, що свобода людської одиниці як такої не є повновартісною, бо веде або до самозамкнення і тим самим ослаблення людини, або до сваволі, яка є трагедією і для людини, і для суспільства загалом. І. Франко трактує цей ідейний розвиток людини як духовну революцію, перехід від егоїстичного розуміння свободи до усвідомлення використання свободи на благо суспільства, "коли кожна личність на те тільки матиме повну, широку свободу, щоб якнайширше покористуватись нею в служенню суспільності, в служенню всім слабшим і упослідженим" [Там само, с. 178]. Сама собою свобода як така не може бути метою людини, не може принести справжнього щастя, егоїстична свобода нищить людину. Натомість свобода приносить щастя людині, коли

вона використовує її на благо суспільства. У цьому, на думку І. Франка, сенс життя й щастя людини: "Ані наука сама собою, ані свобідне й безжурне життя, ані почесті, ні слава, - ніщо не може ушасливити чоловіка, як довго той чоловік все й всюди має на оці тільки себе самого. Аж коли він всі свої здобутки, всю силу поверне на працю коло ушасливлення других, коло задоволення їм безпечного, хоч і ненастанним трудом окуплюваного, життя й розвитку, тоді чоловік може бути щасливим" [Там само, с. 178]. Тобто поза суспільством, поза народом, людина втрачає сенс свого буття, а її свобода - будь-який раціональний зміст або навіть стає руйнівною силою.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що проблема людської свободи є постійною й незмінною складовою соціокультурного буття, невід'ємним елементом існування народу, тому "вона не може бути осягнена якимсь одноразовим актом" (А. Пашук), оскільки вона є нескінченним процесом життєдіяльності людини, народу, є невичерпною за своїм змістом, проявляючись відповідно до певних історичних вимог і обставин, життєвих потреб, які постійно змінюються й розвиваються. Свобода людини є постійним удосконаленням її усвідомлених дій, прояву її культури стосовно природного й суспільного оточення з метою збереження не лише себе самої, а й суспільства, народу.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, не лише західноєвропейські, але й вітчизняні мислителі XIX - початку XX століть розробляли ідеї соціокультурної визначеності людини з урахуванням національного контексту. І. Франко є яскравою постаттю, великим мислителем, котрий з позицій антропології з'ясовує питання про першоджерело розвитку суспільства, центром якого є людина із "цілим комплексом її фізичних і духовних потреб", усвідомлених у певній ідеології, прагненнях, намірах, які ставлять перед нею життєву мету. Принциповим у цьому контексті є питання не лише економічного зростання, радше присутності, аніж відсутності ідеології, але, що є більш сутнісним, наявності свободи особистості, яка, на думку мислителя, є необхідною умовою існування не лише культури, а й саморозвитку, самоствердження людини.

Аналіз цих ідей як елементів духовної скарбниці суспільства дає нам можливість урахувати їх у подальшому розвитку способів та інструментів формування сучасного соціокультурного буття як вимірів людської екзистенції, що, на наш погляд, сприятиме вирішенню сучасних світоглядно-методологічних завдань, визначенню орієнтації людини в українському суспільстві за умов глобалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пашук А. Філософський світогляд Івана Франка / А. Пашук. - Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 432 с.
2. Франко І. Мислі о еволюції в історії людськості / І. Франко // Збір. тв. : у 50 т. - К. : Наук. думка, 1986. - Т. 45. - С. 76-139.
3. Франко І. На склоні віку / І. Франко // Збір. тв. : у 50 т. - К. : Наук. думка, 1986. - Т. 45. - С. 286-299.
4. Франко І. Поза межами можливого / І. Франко // Збір. тв. : у 50 т. - К. : Наук. думка, 1986. - Т. 45. - С. 276-285.
5. Франко І. "Фауст" Гете / І. Франко // Збір. тв. : у 50 т. - К., 1978. - Т. 13. - С. 174-180.
6. Франко І. Ще про нашу культурну нужду / І. Франко // Збір. тв. : у 50 т. - К., 1984. - Т. 44. - Кн. 2. - С. 293-298.
7. Черниш Н. Соціологія / Н. Черниш. - Львів : ЛБА, 1998. - 362 с.

Черноморденко Иван,

*доктор философских наук, профессор, профессор кафедры философии
Киевского национального университета строительства и архитектуры*

Куцурук Виктория,

*аспирант кафедры философии
Киевского национального университета строительства и архитектуры*

АНТРОПОЛОГИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ И. Я. ФРАНКО СОЦИОКУЛЬТУРНОГО БЫТИЯ

В статье проанализированы взгляды И. Франко на социокультурное бытие с позиций антропологизма, в частности на человека как первоисточник общественного развития. Особое внимание уделяется вопросам общественного идеала, идеологии, а главное - свободы как сущностной составляющей социализации, творчества и необходимого условия существования культуры, самостановления, самосовершенствования, самореализации человека.

Ключевые слова: антропологизм; общество; культура; общественный идеал; идеология; свобода.

Chornomordenko Ivan,

*Doctor of Philosophy, Professor, Department of Philosophy
Kyiv National University of Construction and Architecture*

Kutsuruk Viktoriia,

*Candidate Department of Philosophy
Kyiv National University of Construction and Architecture*

ANTHROPOLOGIC INTERPRETATION OF SOCIOCULTURAL HUMAN GENESIS BY I. YA. FRANKO

The article analyses opinion of I. Franko on sociocultural genesis from the perspective of anthropologism, in particular, on a human as a source of social development. The core of the issue of sociocultural determination of human is a "human - society" system. Interpretation of the issue of sociocultural determination in Ukraine had its own specific character as demands of sociocultural content meant, primarily, human's striving to self-healing, self-improvement, self-realisation, liberty, etc.

Special attention is paid to consideration of the issues of public ideal, ideology, and above all - liberty as an essential component of socialisation and art as well as a necessary condition for existence of culture, self-healing, self-improvement, self-realisation of human. Furthermore, liberty, equality and fraternity are not only requirements of genesis of human and all nations, but requirements that have their specific peculiarities of realisation in the historical fate of one or another nation and, in particular, personality.

Key words: anthropologism; society; culture; public ideal; ideology; liberty.

REFERENCES

1. Pashuk A. (2007), The philosophical worldview of Ivan Franko, Lviv, 432 p. (ukr).
2. Franko I. (1986), Thinks about evolution in the history of humanity, in *Zibrannia tvoriv [Collected Works in 50 volumes]*, Naukova dumka, Kyiv, Vol. 45, pp. 76-139 (ukr).
3. Franko I. (1986), On the slope of age, in *Zibrannia tvoriv [Collected Works in 50 volumes]*, Naukova dumka, Kyiv, Vol. 45, pp. 286-299 (ukr).
4. Franko I. (1986), Poza mezhamy mozhyvoho, in *Zibrannia tvoriv [Collected Works in 50 volumes]*, Naukova dumka, Kyiv, Vol. 45, pp. 276-285 (ukr).
5. Franko I. (1978), Faust Hete, in *Zibrannia tvoriv [Collected Works in 50 volumes]*, Kyiv, Vol. 13, pp. 174-180 (ukr).
6. Franko I. (1984), Shche pro nashu kulturnu nuzhdu, in *Zibrannia tvoriv [Collected Works in 50 volumes]*, Kyiv, Vol. 44, 2, pp. 293-298 (ukr).
7. Chernysh N. (1998), Sociology, Lviv, 362 p. (ukr).

© *Черноморденко Иван, Куцурук Вікторія*
Надійшла до редакції 25.11.2013